

A Vasárnapi Ujság tizenkettedik évfolyama.

Előfizetési fölhívás

VASÁRNAPI UJSÁG

POLITIKAI UJDONSÁGOK

1865-dik évi folyamára.

Az idő kereké gyorsan forog. Azon veszszük észre magunkat, hogy ime azon kedves kötelesség áll előttünk, a „Vasárnapi Ujság” tizenkettedik évfolyama felhívunk az olvasó-közönség figyelmét.

Nem ok nélkül írjuk vastagabb betűkkel a „tizenkettedik” szót. Mily csekély szám, s mégis mily nagy idő egy magyar irodalmi vállalat életében! S ezen aránylag hosszú idő még feltűnőbb lesz, ha azon nálunk ép oly ritka esetre gondolunk, hogy most is ugyanazon szerkesztői és kiadói nevek szólhatnak a törzs-előfizetők tisztas seregéhez s az időközben szerkezedett új olvasói nemzedékhez, a kik 12 év előtt a legelső fölhívást bocsátották közre.

Az elnyomott hangulat dacára a benső lelkesedés meleg napjait éltük akkor! A „Vasárnapi Ujság” felkaroltatása korszakot képez időszaki sajtónk történetében. Egészen új mozgalom és pezsgő élet támadt az irodalomban, s szívesen árvendünk volna, ha a velünk és nyomunkban táma-tt hasontárgyú közönség hosszú, boldog életre hoznak magukkal erőt és képességet. De majdnem annyit bálságnak, mint születésnek voltunk kényszerű tanúi. S most már csak a tulvilág néma sötétjéből integetnek felénk az egykori pályatársak, a Budapesti Viszhang, Napkelet, Magyar Néplap, Képes Ujság (Werker), Budapesti Képes Ujság (Vahot), Két garasos ujság, A magyar nép ujsága, Kalauz, Hirmondó, Trombita stb., nem is említven egy csoport hasonirányú folyóiratot, szépirodalmi és divatlapot, melyek némelyikénél magunknak is volt részünk.

S midőn a holtakról megemlékezünk, nem az élőknek akarunk tömjént gyújtani. De azt hisszük, hogy nálunk végre e tekintetben is szilárdulni kell a viszonyoknak. Mert valóban sem az írói osztály, sem a közönség kitarási, állandósági jellemét nem ragyogtatja igen kedvező fényben azon tapasztalat, hogy míg a külföld előhaladtabb nemzetinél egy-egy időszaki közlöny igen gyakran évtizedekre, 60-80, sőt 100 évre is visszavihető születése napját, addig nálunk a régi idők szép kezd-ményeit mind elsodrota vagy az emberek közönye, vagy az idők vihara, s azon mai lapjainkat, melyek élete egy évtizeden tul nyulik fel, felkérünk ujjaín is előszámlálhatjuk.

A „Vasárnapi Ujság” az utóbbi szer-nesés kivételek közé küzdötte fel magát. Szakadatlan törekvése az volt, hogy az irodalom fölében erősen meggyökerezze, az írta táplált igényeknek mindinkább megfeleljen, s azon olvasó-közönséget, mely clete első szakában oly bizalommal szereltett köréje, mind e mai napig megtartsa, még pedig minden mézes madzag, mesterkedés és vásári fogások nélkül, sőt itt-ott talán némi ellen-séges elnyomást iparkodós daczára.

S vajjon minek köszönheti a két testvér-lap, hogy törekvéseit legnagyobb részben elismert siker koronázta? Nézzünk szerint a „Vasárnapi Ujság” és „Politikai Ujdonságok” életének s hatásának titka leginkább abban rejlik, hogy:

1) komoly, férfias akarat gondolta ki, s a kor elutasíthatlan követelésé hozta létre;

2) kitűzött miveltető irányát, hazafiai szellemét s népszerű modorát mind végig megtartotta, s amár tartalmi s technikai javításokra minden kedvező alkalmat felhasznál, minden ok nélkül változtatásokat kerül, s inkább bizonyos megállapo-dóság és állandóság által kívánja hitelét fenntartani. Előadásiban sem népies érthetetlen nem kíván lenni a kevésbé gyakorlott olvasó előtt;

3) valódai szíveket pótolt, s a két lap tartalmi fölosztása e szükségnek igen czélszerűen felel meg. Mert míg a mindig több művészi becses bíró, képekkel illusztrált „Vasárnapi Ujság” az emberi ismeretek széles mezőjén a legnagyobb változatosságban szedi virágait s nem mestőleg hat észre és szívre; addig a „Politikai Ujdonságok” kül- és belföldi krónikája világos, értelmes szemlében ismerteti meg a közönséget a világ politikai s farsadalmi eseményeivel; s midőnt:

4) oly olcsó aron teszi, hogy a hozzáférhetősé s a szegényebb sorú emberre nézve is lehetővé válik, a ki kevés pénzért néhány év alatt az ismeretek oly bő tárházára tesz szert, hogy ez akár egy kis könyvtárnak is beilljenek.

Ezek azon titkos bűverők, melyek által a magyar közönség részvétét megnyernünk s megtartanunk sikerült. S a mily örömet jövünk e részvétet halásan elismerni, szintoly élenk felhívást látunk abban arra, hogy vállalatunk életének biztosítására a jövőre nézve is minden erőnk felhasznaljuk.

S e néhány szó magában foglalja a jövő évre szóló egész programunkat is. Egész általánoságban mondtuk ígért, melyet most részeseiünk teljes ímés lapjaink régi s új jó barátait. Ujra fölkérjük szellemi munka-társainkat, hogy bocsass hozzájárulásukat továbbra is segítségül elő közös céljainkat. S fölkérjük különösen régi tisztelt szülőin-keket, vállalatunk anyagi előmozdítóit, kiknek közreműködése nélkül szellemi törekvéseink is hajótörést szenvednének, hogy lapjaink ügyét ezental is az elismert régi buzgalommal fölkarolni sziveskedjenek.

Közös utainkat még mindig a hit s remény világítja meg. S a „Vasárnapi Ujság” munkásai élni s hatni akarnak, míg hangos hirdetői lehetnek ama „jobb kor”-nak, mely után bürgő imádság epedez mindnyájunk ajakán.

Heckenast Gusztáv,
kiadó-tulajdonos.

Pest, deoember elején, 1864.

Pákh Albert,
felelős szerkesztő.

Előfizetési föltételek:

a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt, postán küldve vagy Buda-Pesten házhoz hordva)

Egész évre (Január—december) 10 forint.

Félévre (Január—junius) 5 „

Csupán Vasárnapi Ujság:

Egész évre (Január—december) . 6 forint.

Félévre (Január—junius) 3 „

Csupán Politikai Ujdonságok:

Egész évre (Január—december) . 6 forint.

Félévre (Január—junius) 3 „

Tíz előfizetett példányra gyűjtőinknek egy tisztelet-peldánnyal szolgálunk.

A pénzes levelek bérmentes küldése kériük. Tájékozás végett kériük a régi czimszelvek szives megküldését.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadó-hivatala.

(Pesten, egyetem-utca 4-ik szám.)

A nem mind a két lapra t. cz. előfizetőket kériük értelmesen kiírni, csupán Vasárnapi, vagy csupán Politikai lap küldessék-e?

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatott sajtó nyomdájában Pesten, 1865 (egyetem-utca 4-ik szám alatt).

3-ik szám.

Tizenkettedik évfolyam.

Pest, január 15-én 1865.

Előfizetési föltételek 1865-dik évre: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Fél évre 5 ft. Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Félévre 3 ft. — Csupán Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokk illetőleg, 1863. november 1-től kezdve: Egy, négysszer hasábozott petit sor ára, vagy annak helye egyszeri ígatásnál 10 krba; háromsor- vagy többesrör ígatásnál csak 7 krba számíttatik. — Külföldre nézve kiadó-hivatalunk számára hirdetőnyelveket elfogad, Hamburg és Altonában: Haasenstein és Vogler. — M. Frankfurtban: Otto Mollien és Jaeger könyvkereskedése; Bécsben: Oppelik Alajos. — és Pesten: a kertész-gazdászati ügynőség is. József-tér, 14. sz. a. Bélyeg-díj, külön minden ígatás után 30 ujkr.

Váradí Szabó János.

(1788—1864.)

Ha megemlékezünk koronkint irodalmunk uttörőiről s a közelet különböző pályáinak vezérférfiairól: illőnek találjuk fölkeresni emlékeit azon emelkedettebb szellemi hazánkfainak is, kik a hazai nevelés-ügy jobbra fordultának első alapjait megvetették. Ily férfiú volt az, a kire ezuttal hívjuk fel az olvasó figyelmét.

A mult század utolsó negyedében a hazai előkelőbb s műveltebb családoknak nem kevés gondjába került, gyermekeik mellé oly nevelőket találni, kik maguk is az akkori európai műveltség színvonalán állva, a nevelés-oktatás magas eszméjének némi nemzeti alapokon megfelelői képesek lettek volna. Külföldi nevelők egész serege aláértette a fő-uraink házait, mit teljesen kárhóztatni talán nem is lehetett, ha meggondoljuk, hogy hazánkban akkor a szellemi művelődés s különösen a köznevelési és tanrendszert még alig bontakozott ki a középkor békőiből s a nemzet még később is hiában várt az 1792-ki országgyűlési tudományos kiküldöttség munkálatainak életbeléptetésére. Azon ifjaink pedig, a kik a külföldön virágzó tudományosság főkére emelkedve, a szellemi műveltség terjesztésére szentelték magukat, a magán nevelői állomásokat csak alárendelt eszköznek, legfőkébb átmeneti hidaknak tekintették valamely nyilvános tanári vagy lelkeszi állomás elnyerésére.

SZABÓ JÁNOS.

S így történt, hogy a jobb családok gyermekeinek nevelése gyakran oly képtelen, félművelt egyének kezeire került, kik mostoha viszonyaik következtében jó formán iskoláikat sem végezthették el, s maguk is inkább még nevelendők lettek volna.

E körülmények nem csekély aggodalmat okoztak jobb érzésű magyar uri házainknál, s ezek között különösen néhai id. báró Vay Miklós tábornoknak s hozzá méltó, magas műveltségű nejének. Csak a legközelebbi időkben közölté néhány hazai lap ez utóbbinak, a bár külföldi származású, de egész lelkével a hazához hű, magas szellemű hölgy-

nek életrajzát s naplóját. E naplójában b. Vay Miklós né egy helyen többi között ezeket írja: „Szeretve tisztelt, minden nagy és közhasznu eszmeért lelkesülő férjem, ki korát megelőző, már régen gondolkodott arról, mikép lehetne gyermekeinket valódiilag emberien nevelni, a szívet és elmét arányosan, valamint a tudást, képességet és akaratot összhangzóan kiképezni. S nem is kerülhet el figyelmét az e század elején jelentőségre emelkedett Pestalozzi-féle tanmódszer. Szülőföldemről (a nemes báróné Baden nagy-

nek életrajzát s naplóját. E naplójában b. Vay Miklós né egy helyen többi között ezeket írja: „Szeretve tisztelt, minden nagy és közhasznu eszmeért lelkesülő férjem, ki korát megelőző, már régen gondolkodott arról, mikép lehetne gyermekeinket valódiilag emberien nevelni, a szívet és elmét arányosan, valamint a tudást, képességet és akaratot összhangzóan kiképezni. S nem is kerülhet el figyelmét az e század elején jelentőségre emelkedett Pestalozzi-féle tanmódszer. Szülőföldemről (a nemes báróné Baden nagy-

Váradí Szabó János — kiról a fentebbi naplóban szó van — 1783 aug. 27-én Zemplénmegyében Szilvás-Ujfaluban született. Hat éves korában a szülői háztól egyik rokonához vitetett, honnan később további kiképzetésére végett Sárospatakraadták, melynek kollegiumában a gymnáziumi és akadémiai tanulmányokat elvégezte. Épen a külföldi egyetemekre készült, midőn b. Vay Miklós tábornok családjával megismerkedett, s ettől nem sokára — 1807-ben — a kiskoru Miklós és Lajos bárófiak mellé nevelőül meghívottat. Hogy e hivatásának méltóan megfelelhessen, s hogy magát oktató-nevelővé teljesen kiképezze, a nemes báró Szabó Jánost előbb külföldre, nevezetesen a heidelbergi egyetemre küldé saját költségén, hol az utóbbi három egész évet töltött. Hogy szorgalmas és tudományossága által ott is kitűnt, többi között egy latin nyelven írt pályamunkája: „Descriptio Persici imperii” *) tanúsítja, mely a bádeni nagyherceg által kitűzött jutalmat nyerte s 1810-ben jelent meg Heidelbergben. Ezen 198 lapra terjedő tudományos munka által némi hírnevet szerzett magának Szabó János, azonkívül tudományos jártasságáról s előadási képességéről más alkalomkor adott nyilvános bizonyosságot. — Pestalozzi tanmódjának elméletét elsajátítván, az egyetem színeiben Németország több híres tanintézetét s növeldéjét is meglátogatta. 1813-ban személyesen kereste fel Sveiczban Pestalozzi nagyhírű yverduni intézetét, hol angol, francia, orosz, porosz, spanyol, sőt amerikai nevelőgyakorlásokkal szövetségben, a jeles tanrendszerral gyakorlatilag is megismerkedett.

Eltelvéen a kiszabott idő, az 1811-ki év nyarán hazájába tért vissza Szabó János, hogy azt, a mit tanult és tapasztalt, növen-

*) Ezen munka teljes czime: „Descriptio Persici Imperii, ex Strabonis tum ex aliorum auctorum cum illo comparatorum fide composita, auctore Joanne Szabó Hungaro. — Commentatio, cui in certamine literario civium Academiae Heidelbergensis d. 22 novembris 1809 Proemium a Magno Duce Badarum constitutum amplissimus Philosophorum ordo adjudicavit. Heidelbergae 1810.

dékeinek javára, s általában a hazai nevelésügy emelésére szentelje. Működése első részét az általa tisztelt nemeslelkű család körébe, Zsolcán Borsodmegyében vette gyakorlatba, „csendben és magányban, mely a zsenge kor szellemi kifejlésére oly igen üdvös.“ Segédül Egger Vilmost, Pestalozzi közvetlen növendékét hívta meg 1812-ben Sveiczből, ki a rajzolásban, zenében és testgyakorlatban oktatta a család gyermekeit. A haladás a legszebb sikerrel és gyorsan ment előre s 1816-ban, midőn a növendékek egyike 14, másika 15 éves volt, az egész család Pestre költözött, hogy az ifjak a m. k. egyetemnél a felsőbb tanulmányt is bevégezhessék.

Szabó János tevékenységének Pesten új tér nyílt. Ekkor ismerkedett meg a hazai tudományosság egyik zászlótartójával Schedius Lajos egyetemi tanárral s a pesti ev. egyház felügyelőjével, ki épen akkor a nem rég alapított pesti ev. gymnasium tökéletes szervezésével foglalkozott. E munkájában híven segítette Szabó János s a nevelés mezején szerzett ismeretei tapasztalatai művelt emberhez illő készséggel közölte mindenkivel, különösen a tanulni vágyó tanítókkal, kiket Pestalozsi rendszerbe bevezetett s ennek nemcsak előnyeire, hanem hiányaira is figyelmeztette. Ő eszközölte ki azt is, hogy segéde Egger Vilmos 1817-ben Pesten nyilvános rajztanodát nyitott, sőt az ő befolyásának köszönhető, hogy b. Vay Miklós Pesten, a nevezett Egger vezetésével az első nyilvános testgyakorlat (gymnasztikát) felállította, s így a nevelés egyik jelentékeny része, a testgyakorlat, voltaképen Szabó János által honosult meg fővárosunkban. De ki emlékezik már ma az első kezdeményezőkről!

És Szabó János figyelme még a távolabb eső körökre is kiterjedt. A magyar falusi iskolák szomorú állását mélyen érezte s hasonló érzelmű honfiak által is serkentetvén, egy korszerű munkát írt ezen iskolák ügyének emelésére érdekében. E munka czíme: „A hazabeli kisebb iskolák jobb lábra állításokról, nevezetesen, hogy kellene azokat a szorgalom (industrialis) iskolákkal egybeiktani. Különös tekintettel a protestánsok iskoláira készítette Szabó János stb. Pest, 1827.“ Ezen gyakorlati irányu munka elővasása még most is érdekkel bír, s már csak azért is megérdemelte egy új kiadást, hogy lássuk, miképp gondolkodtak a mult idők jelesebb elméi azon kérdés felől, mely még napjainkban is igénybe veszi figyelmünket. A munka, az akkori nehéz, lelketlen idők dacára is megtette hatását. Jobbjaink gondolkodni kezdtek a népiszkolák javításának szükségéről, a tanítókat nagyobb buzgalom és tanulási vágy szállotta meg s e mozgalmakban találhatók fel a mai tanítóképezdék legelső csirája.

A nevelési téren kívül egyéb humanisticus irányja is volt a művelt és termékeny lelkű Szabó Jánosnak. Az 1816 évi országos inség szüleménye volt a maig is áldásteljesen működő pesti Jótékony Nőegylet, mely József főherczeg nádor szelid lelkű leánya, bold e. Hermina főherczegnő és gróf Telki-Mészáros Johanna vezetésé, b. Vay Miklósé s több derék hölgy közreműködése mellett jött létre. A főtényező e nemes ügyben Schedius Lajos volt, ki e részben is Szabó Jánossal szövetségben, s ez utóbbi volt fő szervezője s berendezője a szegény gyermekek számára felállított elemi iskolának s egy önkéntes dolgozóháznak, melyet szegény emberek számára a nőegylet felállított.

1822-ben bevégződött növendékei a tanpályát a fővárosban, Szabó János az ifjú bárókkal hosszabb utra kelt. Először is be-

utazta velők Magyarországot és Lengyelországot egy részét; 1822—24-ig Bécsben tartózkodott velők, hol a polytechnikum némely tantárgyait hallgatták. Tervök egy nagyobb külföldi utazásra már készen volt, midőn azon leverő hirt vették, hogy b. Vay Miklós tábornok, az ifjak édes atyja, meghalt. Viszszatett növendékeivel Zsolcára, s a körülmények úgy hozták magukkal, hogy növendékeit teljesen szabad szárnyukra ereszté, kik ezután nélküle utaztak be Európát. Mindenki tudja, hogy az idősbik (b. Vay Miklós, volt kancellár) később a közélet pályáján, a másik (b. Vay Lajos) leginkább a mezei gazdálkodás terén tüntette ki magát.

Szabó János ezután magáról is kezdett gondolkodni s 1826-ban szíve választottjával, Bártfai Szabó Erzsébettel, házasságra lépén, maga körül alkotott egy szép családi kört. 1830-ban Debreczenbe költözött, hol a közjő, a nevelésügy s általában a humanismus érdekében működni soha meg nem szűnt, mindaddig, míg 1864 márczius 12-én, életének 81 éves korában a halál ki nem szította az élők sorából.

Mint halljuk, hátrahagyott számos iratait most rendezi Pesten a boldogultnak egy régi jó barátja. Kp.

Mátyás király kedvese.

(Ballada.)

Boroszlói polgármester leánya
Haloványan lefejküsz az ágyba.
Árva fia oldalánál sirdogál...
„Csitt te fiam, megharagszik
Édes apád a király.“

Kopogatnak odakinn az ablakon:
„Nyisd ki, babám, nyisd ki ajtód, angyalom!“
Ki se nyitja, le se szállhat az ágyrul,
Gyöngé karja ölére nem táruL.

„Kékül ajkad... szép tagjaid remegnek...
Oldalánál mért zokog úgy a gyermek?“
„Hadd zokogjon, árvaságot siratja, —
Azt kérdezi könyveiben:
Te maradsz-e az apja?“

„Jaj teremtom, be véres a takaród!
Micsoda vér? — te titkolni akarod?“
„Oh dehogy vér; szép pünkösdi rózsaszál...
Érted fakad; — azt hallottam,
Hogy te volna a király.“

„Ki árult el? ki mondta ezt felőlem?
Ki gyilkolt meg? ki rabolt el én tölem?“
„Öltözködjél, Magyarország király!
Épedve vár menyasszonyod,
Lengyel király leánya.“

„Szép királylány csak hadd sirjon, epedjen,
Megesküdtem, hogy hű marad szerelmem.“
„Megfogadtam ősz embernek a szavát...
Jól van-e így Vitéz János?
Nem haragszik rám hazád?“

„Oh átkozott, átkozott a gazember!
De elérem boszuálló kezemem.“
„Oh ne átkozz... oh ne boszulj... bocsánat...
Viszsaadtam Mátyás királyt
A jó magyar hazának.“

Ha meghalok, öltöztess föl fehérbe,
Ugy temess el virágos kert ölébe.
Hogy halálom megsirasd, nem kívánom,
Csak egészen el ne felejtés,
Szerelmes jó királyom!“ ...

Szép menyecske a virágos sír ölé,
Vitéz János sötét börtön fenekén,
Magyar király karjai közt az árva...
Ölegeti... fölneveli
A magyarok királyja.

Csongei Gusztáv.

Egy nóta meséje.

Népies beszéd.

(Folytatás.)

III.

Nem engedem, még ha belehalok se!
Hogy a rózsám tölem más elzeresse,
Nem hagyhatom, hogy megöljön a bánat,
Törött szárnyával a madár el nem szállhat.

Mikor ezt a verset hallották a pusztá fűszálai, akkor a szépen vígan kezdődő történet szomorúra fordult.

A csikósbojtár magában dühöngve járkált a ménes körül, s a kétségbeesés adta ajkaira a szavakat.

Sokáig boldogan teltek a napok. Megnyerte a kis leány szeretetét, s az olyan örömmel töltötte el, hogy a közbenes két hónap alatt nem nőtt a nóta egy cseppet sem. Ez a versszak hosszú idő után az első volt, melyet a bojtár csinált. Ez már szomorú.

Két hónap alatt rendszeren találkoztak a vasárnapi táncznál; néha hétköznap is látták egymást, beszéltek egymással a Kardosék kis kertje alatt. Józsi bevágatott estenkint a falu alá, s ott furulyázott a kis leány ablaka alatt, míg az kijött, hogy a kerítésen át sőt válhattak egymással.

Mindenki tudta, hogy szeretik egymást, s nem ütözködött meg rajta senki. A legderékabb két fiatal voltak a faluban; még a vén asszonyok sem találtak bennük más kivetőt, csak azt, hogy szegények. Hogy kelnének össze?!

A szegény leány segíteni akart ezen a bajon is. Egy este azt mondta a legénynek, hogy holnaptól kezdve a kastélyba megy szolgálni. A nagyságos asszony meghívatta szobalányának. Be is áll, hogy legalább szeressen valamit.

A bojtár megrezzent e hirre. Pedig az olyan megszokott dolgot, hogy szegény leányok elmenjenek szolgálatba, a hol szeressen valamit, meg nem ismerte Józsi magának.

A lány azt énekelte, hogy:

Kardos Julcsa szobalányának beállott,
A nagyságos urasághoz frajlanak;
Bojtár Józsi keservesen siratja:
Szerettek kedves rózsám, mihaszna?

— Mit danolsz te itt? — riadt a bojtár a szurtos leányzóra, megmarkolva meztelen karját durva szoritással, míg szemei villogtak.

A kis toprongyos szolgáló megijedt. Szinte öszorongott ijedtében.

— Jaj, ne bánstson engem, Józsi bácsi; hisz nem tudtam én, hogy magára szól.

— Kitalolt tanultad? Mondd meg, hogy ki tanított rá?

A lány sirva fakadt nehezeltetésében.

— Nem tudom én. Danolják a faluban, úgy hallottam. Ereszsze el a karomat, ördög bujjék a dolgába.

Józsi eleresztette a karját.

— Hát hogy is volt csak!? — szól a leányhoz, a haragból érzékenységre térve át. — Fújd el csak még egyszer!

A szolgáló nem akarta.

— Dalold el, lelkem, — kérte a bojtár. — Lásd, meg akarom tanulni. Nem bántalak, bizony isten, nem bántalak!

A nagy biztatásra aztán elénekelte neki a leány még egyszer. Józsi szomorúan billegett a taktust.

— Igaz, igaz! — sohajtá, aztán maga dalolta tovább, hogy: Kardos Julcsa szobalányának beállott!

Hajh, miért tette, miért tette?!

Elbusultan ivott és dalolt az ivóban késő estig. Mikor este felült a méneshajtóra, feje nehéz volt a bortól, szíve még nehezebb a bánattól. Ha nem csikósna született volna, bizonyosan lecsik a lórol.

A mint kifelé ért a fából, a balsors egy uri lovasot hozott, rá szemközt. Fűtűrészve, csendesen léptetett a fal felé.

A csikós szemei felszédültek, dühében és keservében. A nagyságos urfi volt. Ezt a jó sors rendelte így.

Eléje állott a méneshajtóval s megfogta a magas angol ló kantárját.

— Egy szóra, ifiur! Ha nem restelne megállani egy szegény legénynek! — mondá mogorván.

— Nincs nálam pénz, — mondá palástolhatlan ijedtséggel.

— Nem is az kell nekem, — szól a bojtár egész alázattal, miközben mindig közelebb hajlott a lórol a fiatal emberhez.

Az ifiúrban feltámadt a bátorság az alázat láttára.

— Akkor mit akar kend? — ripakodott a csikósra, — ereszsze kend azt a kantárt, ha jó kell.

— Nekem pedig jó kell! — csattant fel a csikós, sötétén, még közelebb hajolva.

Az urfi belevágta sarkát paripája oldalába, s lovagostorával botorult a legény arcába csapott.

— Itt van, ha kell! — kiáltott elbizakodott dühel.

De egészen ki sem mondhatta e szavakat. A részeg csikós megkapta balkézrel a lovagostort, annál fogva közelrántá magához ellenségét, s pusztá öklével szörnyű ütést tett fejére. Akár csak egy buzogánnyal sújtott volna oda.

— Ez kellett nekem! — riadt kéjes elégtétellel, aztán még egyet ütött az urfi homlokára, aztán a mint az alól a nemes paripa kiugrott, megkapta félkézzel mellét és fölemelte a levegőbe. Egy darabig úgy tartotta, akkor lehajította az utra, hogy nagyot lódulva, bebukott az árokba.

Az urfi ló a falu felé vágatott el, a csikós pedig a pusztá felé eresztette a méneshajtót, a hogy birt menni. Az ifiur ott maradt az árokban eszméletlenül, vagy talán holtan.

(Vége köv.)

Hirlapirodalmunk a 19-ik században.

Harmadik közlés 1841—1847.

(Folytatás.)

„Világ“ czimű politikai hirlapot indított meg 1841 kezdetével Borsos Márton, az „Ismerető“ szerkesztő-tulajdonosa, a lap czim-homlokán Vajda Péter van szerkesztőtársul megnevezve. — Vajda Péter 1841. máj. 1-én lemondván a lap szerkesztéséről, azt Jablanczy Ignácznak adta át, ki aug. 14-én a lap vezetését is átvette s azt 1842. jun. 1-ig vitte, ugyanezen év jun. 18-tól Szenvey József szerkeszté a lapot annak megszűntéig. — Borsosnak a gazdasági, kereskedési, műipari s ösművészeti ismeretek körüli érdemei ismeretesek voltak, s ezuttal sem kímélt semmi áldozatot, hogy új vállalatát érdekessé tegye. E lap mind irányára mind szemlére nézve a kor politikai szekerétől elmaradni nem akaró közép-osztályra, és így épen arra számolt, mely mint másutt, hazánkban is egykoron nagyobb szerepre leend hivata. Egy konservatív szellemű organumról kezdtek gondoskodni, mely a Pesti Hirlappal megmérkőzhessék. Ily lap még nem létezett az országban; mert a Világ, mely új sulytalan szerkesztője alatt szét változtatott, merő piszkolódások lajstroma levén, ilyenek nem tartathatott; egy új szerkesztőnek s új lapnak kelle a „Hirlap“ ellenében megjelenni. E szerkesztő maga gr. Dessewffy Aurel lett. A Pesti Hirlap irányát Dessewffy Aurel is veszélyesnek tartotta; s nem ismert fontosabb feladatot, mint szintén a sorompóba lépni s vele a napi sajtóban megküzdni. Késedelem nélkül átvette tehát az 1841-ki év közepén a „Világ“ igazgatását, mely eddig az által akart magára figyelmet vonni, hogy Kossuthot fékezten heveséssel támadta meg, de mind e mellett is nem sokára bukásnak indult. Az új kezkebe jutott „Világ“ hatalmas ellenévé lett a

„Pesti Hirlapnak“, a teljes kiképzetségű, fáradsatlan munkásságu, genialis Dessewffy vezetésével. Azonban egy váratlan esemény 1842 elején nagy fordulatot hozott elő e közügyek feletti szenvedélyes vitákban; gr. Dessewffy Aurel lázba esett, s néhány nap mulva életének 34. évében megszánt élni. „Mennyi ész, akarat, tettvágy, — így kiált fel halálának hirere, legnagyobb ellene, Kossuth a Hirlapban, — mily lángoló érzelem, mennyi remények, s mi fényes jövőnd voltak e névhez csatolva — s néhány napi láz és vége mindennek!“ — A Világot Andrásy helytartósági tanácsos vette igazgatás alá. A lap jelleme lényegesen változott, bár színe a régi maradt; cikkeiben, melyeken a rájuk fordított erőködés nagyon meglátszott, mind negatívabb állást foglalt el, s majdnem egyedül a Kossuth nemény nézeteinek czafogatására, szavainak „devalválására“ szoritkozott; és bár azzal több kérdésre nézve egybehangzott, végleglen mérges, de hatástalan ellene maradt a Hirlapnak. 1844. jul-tól kezdve a Világ, melyet előbb Dessewffy Aurel lángeze hatott át, nevét Budapesti Híradóra változtatván, az elhunyt Aurel testvéreinek, gróf Dessewffy Emilnek vezérlete alatt, egészen a kormány érdekében s irányában annak új tervei mellett küzdött. Ezen átalakulásról a Pesti Hirlap imigyen élezelt: „A mul Világ, mely az elő világhoz csak sokszori forgásában hasonlít, most fenekesitlen felfordult, s nagy nevét a szerény „Budapesti Híradó“ czimre változtatá; ne higyük, hogy az országban több vagy kevesebb világ leend most; unalmatlan programja több világot nem igér, s kevesebbet alig adhat az előbbinél.“ (Pesti Hirlap. 1844. I. 447.) Nagy Iván nevét az irodalmi téren az 1844-ki „Világ“ tárczája mutatja föl, hol „Egy népfaj hazánkban“ czimű értekezés jelent meg. — Melléklapja: „Ismerető a gazdaság, ipar és kereskedésben“, mely lapot, miként az Athenaeum igen találóan megjegyzzé „még az igen egyelmes kritikus is minden kritikán alulinak mondána.“ (1841. II. 399.) Számai mindinkább összemektek, migem 1841 végével végkép megszűnt. — Megjelent a Világ Pesten hetenkint kétszer szerdán és szombaton nagy ívrét alakban velinen; társalapja megszűntével két hét iven. Az Ismerető 4 rétbén hetenkint kétszer egy egy iven. A két lap ára föléltre 4 ft., postán 4 ft. 48 kr. 1842-től kezdve 5 ft. postán küldve 6 ft. p. p. Nyomatott 1841-ben Landerer és Heckenastnál; 1842-től Trattner-Károlyinál. A Világból 1842. nov.-ben postán 1244 példány küldetett szét.

(Pesti Hirlap 1841. I. 24. 295. 697. — 1843. I. 7. — Liter. Lapok 1841. I. 46. 49. 129. Athenaeum 1841. II. 383. 399. — Hírnök 1841. 15. sz. — 1842. 45. sz. — Horváth M. Huszonöt év Magyarország történelméből. II. 67. 80. 302. — Pannónia 1842. I. 3. — Uj Ismeretektára. II. 370. — Világ. 1841. I. 1. II. 354. — 1842. I. 369. — Tud. Tár. 1842. VI. 482. — 1843. VII. 482. I. — Daniellik: Magyar írók. Életrajz-gyűjtemény, Pest 1858. II. 218.)

Erdélyben 1828 óta az egy „Erdélyi Híradó“ czimű politikai hirlap létezett. Az 1831. keletkezett s mindinkább terjedő politikai mozgalomnak és ellenzéki sürőlások, mik kivált a megyei életben s az 1834—5-i erdélyi országgyűlésen jelentkeztek, kivánatossá tették a kormány részéről, a közvéleményre sajtó útján is hatni. Az „Erdélyi Híradó“ ellenzéki lap ellenében, a konservatív és kormány-érdekek képviselésére Kolozsvárt egy második lapnak alapítását szükségesnek ítélte, melyre Szilágyi Ferenc „Mult és Jelen. Historiai és politikai Erdélyi Hirlap“ czim alatt engedélyt nyert, „Hon és Külföld“, tudományos és szépirodalmi lappal együtt. E két folyóirat a kifejezett irányban 1841—1848 közepéig tartott. 1843 és 1844-ben a nevezett lapnak „Magyar Gyermekbarát“ czim alatt egy gyermekfolyóirat melléklete is volt, mely azonban 1844 végével megszűnt. — A „Mult és Jelen“ társával együtt kis határu politikai lapra, s épen ellenkezője, koránsem méltó versenytársra az Erdélyi Híradónak. Erdély közügyeinek megvitatásába ritkán bocsátkozott, s ha tette, még ritkábban volt benne közösen. Általában kevés érdeket közölt a jelenből. A multa nézve historiai tekintetben, sok jeles adattal él elő, de tartalmat illetőleg nem bélyegzé azon jó szellem és nemes iránt, mely egykor ezen lapok szerkesztőjének „Klio“ czimű történelmi zsebkönyveit oly közkedvességu olvasmányává tévük. A „Hon és Külföld, historiai, statisztikai és földleirasi tekintetben“ a napi események felvilágosítására és értékesítésére szükséges, történeti, földirati, statisztikai és rokonnemű ismereteket, továbbá elbeszéléseket, életrajzokat stb. közölt.

A pártolás e lapok iránt igen gyér volt, mert mig az előzetők száma az első féltében 800-at alig haladta meg, a másodikban már 200-ra leol-

vadt. — Megjelent a M. és J. hetenkint kétszer, kedden és pénteken Kolozsvárt 1841 és 1842-ben 4-rétben, 1843—1847-ben pedig ivnagságban, egy egy iv velinen; Hon és Külföld 4-rét fél iven vagy másfélven is gyakran; a Magyar Gyermebarát 8-rét fél iven képekkel Előfizetési ára félre mellékleteivel együtt helyben 5 ft., póstával 5 ft. 12 kr. 1843-tól 6 ft. volt p. p. 1845-ben a Gyermebarát megszűnve, a Hon és Külföld egy ives számokban jelent meg, ára megmaradt.

(Pesti Hirlap. 1841. I. 414. — 1843. I. 14. — Hírök 1842. II. 97. sz. — 1843. II. 63. sz. — 1844. II. 602. l. — Literat. Lapok. 1841. I. 48. 80. — Athenaeum 1841. II. 383. 414. Uj. Ismeretektára. VI. 303. — M. tudom. Acad. Almanach 1863-ra 226. 228. — Tud. Tár. 1842. VI. 481. — 1843. VII. 481. — Honi irod. Hirdető. 1844—1847.)

Budapesti Híradó.
A „Világ”-ból átalakulván, 1844. július elejével mint konservatív irányú lap megindult gróf Dessewffy Emil vezérlete alatt. Tulajdonosa Borsos Márton, szerkesztője Szevyei József volt. Ezen lap elve volt: „Kérlelhetlenül megtámadni és leküzdeni az ellenzék minden mozgalmát, szándokait, javaslatát;” e szerint hatalmasan vitte volna a zászlót hátrafelé. A B.H. első volt politikai hírlapjaink közül, mely társzát nyitott a szépirodalomnak, ugyanis gr. Dessewffy Emil azt mondta „legyen forradalom politikai lapjainkban!” és 1845 elejével megkezdte Jósika „Akarat és hajlam” című regénye közlését. 1846-ban pedig „Tudomány és irodalom” rovatral szaporodott. — Nagy Ignác ügyes journalistánk ezen lapnál kongatta elejétől fogva a jeles „Hírharangot,” s élénk tollával a lapnak nem csekély szolgálatot tön.

Megjelent Pestben (1847. évszén az országgyűlés alatt Pozsonyban) hetenkint négyszer egészrétl iven; félívi ára helyben 5 ft., vidéken 6 ft. volt p. p.; nyomott Landerer és Heckenastnál. 1847. első felében 2335 példány küldetett szét belőle.

(Pesti Hirlap. 1844. 403. 447. 1846. I. 11. — Pesti Divatlap 1846. I. 568. — Életképek 1846. I. 127. 199. — Magyar t. t. Névkönyv. 1846. 70. 1848. 78. — Horváth M. Huszonötév Magyarország történelméről. II. 302. Magyar Tudományos Akadémia Almanachja. 1868-ra 284. l.)
Szinyey József.
(Folytatás köv.)

Chinai törvénykezés.

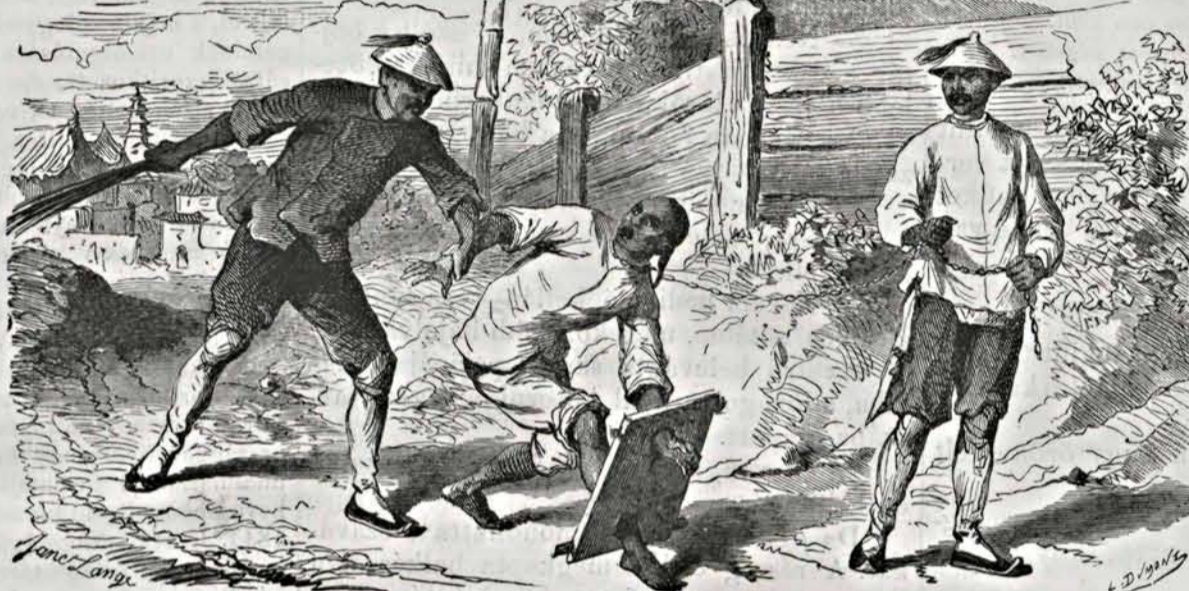
Chinában a rendőrség meglehetősen jól van szervezve, s különösen Pekingben, a fővárosban. A rendőrniszter rendelkezése alatt több szakasz rendőr áll, s ezen kívül még nagy számú *Ti pao* vagyis éji őr, kik közül mindegyikre meghatározott számú ház őrzése van bízva, s a felügyeletök alatt álló városrészen minden lopásért, gyújtogatásért, s egyéb szerencsétlenségért felelősök. Történt, hogy Tientsinben a francia konzul mulatságot adott, s a kapu elé két nagy gyertyatartó volt kitéve. Ezeket ellopták; de a tipaonak feljebbvalója meghagyta, hogy a tolvajokat három nap alatt kerítse elő, különben a büntetést ki nem kerül, s minthogy azok nyomára akadnia nem sikerült, harmadnap két gyertyatartóval állott elő, melyeket saját költségén csináltatott.

Ha azonban a tolvajt elcsipik, első dolog, hogy kezét lábát deszka-kalodába szorítják, nyakára láncozt kötnék, s míg egyik rendőr haragosan rángatja maga után, a másik nem kiméli a

bambusz ütletet, hogy a megörbült testtel mozogni is alig tudó bűnöst gyorsabb haladásra bírja, mint e jelenet képünkön is látható.

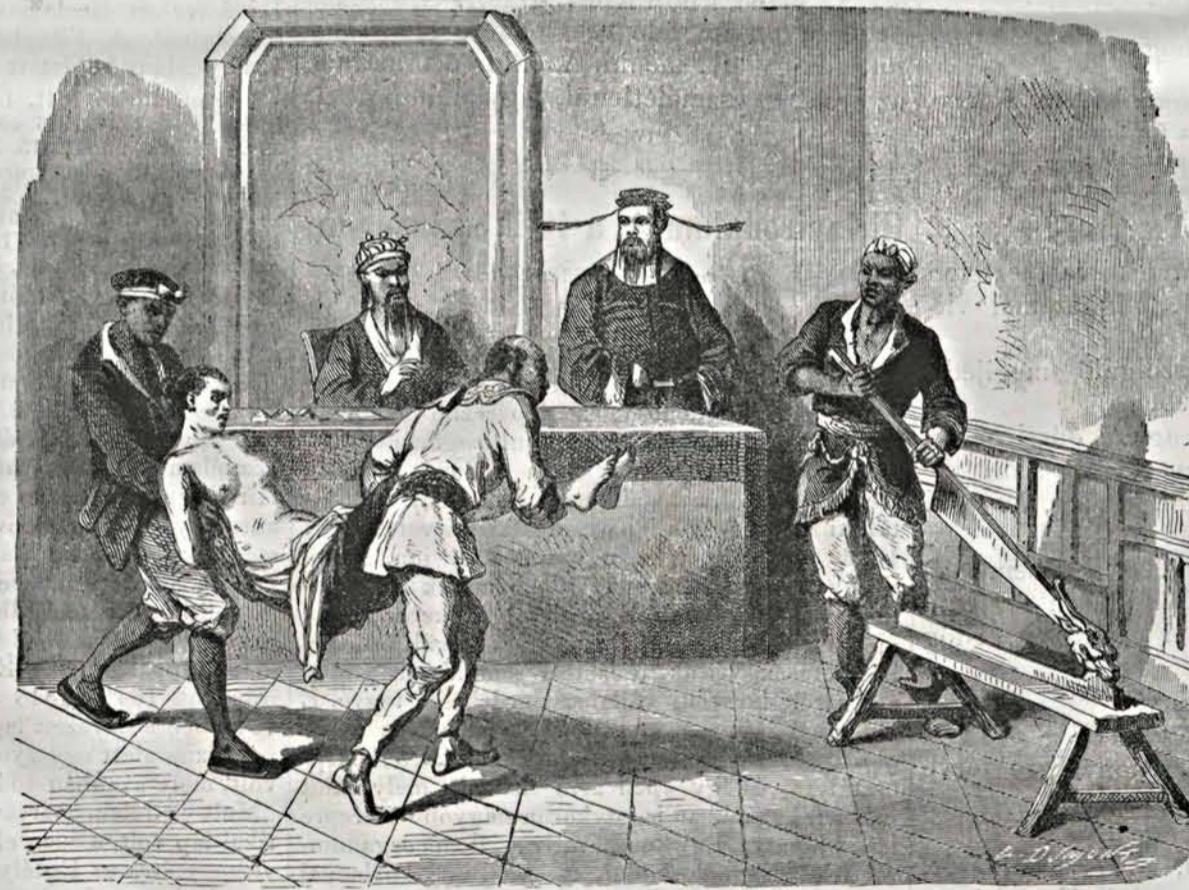
A chinai büntető törvényben a bambusznád játsza a főszerepet, melylyel legkevesebb, ha tíz ütést osztanak ki, de a bírak sokszor épen nem fősvények, s ilyenkor a bűnös 200 ütésben is részesül, mert noha a törvénykönyv egyes bűnökre sok helyen megszabja az ütések számát, de a bűnök osztályzásában oly határozatlan, hogy jóformán minden a mandarin belátására van bízva.

A bambus-ütésekkel kívül szokásos büntetések még a nyakszorító, a bebörtönzés és a bitó. A mandarinokat, ha valami politikai vétséget követ-

Chinai törvénykezés: A tolvaj elfogatása.

nek el, a tatár földre szokás száműzni. A halálítéleteket csak akkor lehet végrehajtani, ha azokat a pekingi legfőbb törvényszék is megerősítette; de ez a bünsre nem nagy vigasztalás, mert már az alsóbíróságok előtt nagy kínzást kellett elviselnie, hogy helyetők sokszor szívesebben választotta volna a halált; a chinai hóhérok nagy mesterek a kínzás különböző nemei összeválogatásában, s jól elgyöttrik, a ki kezök közé akad, a nélkül hogy ez által közvetlen halálát okoznak.

Chinai törvénykezés: Régi halálbüntetés, a darabokra vagdaltatás.

Hajdan a halálbüntetéseknek több neme divatozott, melyek közül az egyik legborzasztóbb, a testnek darabokra szétvagdalása volt, melyet egy erre szánt kínzó eszközrel hajtottak végre, mint az képünkön látható. Képzelték, hogy a szerencsétlen mennyt szenvedett, míg végre oly helyen találta a gyilkos vas, hogy élte kialudt.

A most szokásban levő halálbüntetések a következők:

A megfojtás, mely rendszeren nyakszorító-vas vagy selyem sínór által történik. Az előbbi a spanyol garote-hoz hasonló, és csavar által szorítható mindig szűkebbre, míg az ellettel végez. Ezt az olyan szegény ördögök ellen használják, a kik

után a varju sem károgo. A selyem sínór már maga nagy kiváltság, s réa csak előkelők és az udvar tagjai tarthatnak számot.

Továbbá a lefejezés, mely közönséges gonosztevőkön mindenkor nyilvánosan hajtatik végre.

Vége a felségárulók, apagyilkosok és vérfertőzés büntetése a kés. Az elítéltet ugyanis kezénél és lábainál fogva a bitófához kötik, azután a bírő egy rejtett szekrényből egy kést von elő, melynek nyelén azon testrészt van följegyezve, melyet a hóhérnak le kell vágnia, mindaddig, míg a vágás nem halálos. Ily büntetésnél azután a rokonok gondoskodnak, hogy mindjárt az első seb a szívet érje.

Egy másik utazó, a ki a kék folyam közelében eső egyik harmadrangú városban, Kuang-tsi-huen-ben huzamosabb ideig tartózkodott, még borzasztóbb képet nyújtja a chinai büntető eljárásnak.

Midőn a városba érkezett, épen egy kiválatást hajtott végre a bírő. A mint az európai a törvénykezési terebe lépett, a bűnös a levegőben függött, kezénél és lábainál fogva egy gerendára akasztva, úgy hogy teste egész ivalakra megörbült; körülötte hat hóhérről állott bambusokkal és korbáccokkal, s annyira összeverték, hogy teste rongyokban csüngött alá.

A nagy közönség némán állt s a részvétnek legkisebb jelét sem mutatta.

Az idegen megérkezése a bírő fölé hagyta a tárgyalást, s elmondta, hogy most aránylag még nagyon is kiméletesen járt el, mert szem előtt tartja, hogy a tisztviselő egyszerűsége atya is a népek. Elmondá, hogy a bűnös, a ki most lakott, egyik legborzasztóbb rabló volt azok közül, a kik a folyamokon a kereskedő hajók ellen titíz vétkes mesterségüket, s számtalan hajót rabolt már ki és több mint öven gyilkosságot követett el. — Ez volt a rablóbanda vezére, már pedig ugymond — ha valaki egy fát ki akar irtani, nem elég ha galyait vagy derekát letöri, hanem tövét is ki kell tépni; hogy új ágakat ne hajthasson.”

Az ilyen rablók *Kuan-kuen* nevet viselnek, a ki törzsbanditát jelent, a kik valódi győnyört, s büszkeséget helyeznek abba, hogy a hatóságot bosszantják, s ezt az által kívánják elérni, hogy rablásaikon kívül az emberek és nők nyelvét kivagdadják a más borzasztó kegyetlenségeket visznek véghez.

Különbben Chinában valódi jogtudósok, nem is léteznek; bírő is aránylag igen csekély számmal van; ügyvédek pedig épen nincsenek, azért a vádlottak élete és vagyona többnyire csak a mandarinoktól függ. A vallás alatt a váló kötelese. Rende-
Pedig Chinának írott törvényei is vannak. Maga az államtörvénykönyv, a *Ta tsing lu li*, mely a Tsing nagy uralkodóház törvényeit és rendeleteit tartalmazza, — elég nagy halmoz, és hétérszre oszlik, melynek egyes szakait a polgári-büntető, katonai stb. törvények képezik; de e rendetlen tömegben a bírónak nagyon tágtere van, azok jobbra vagy balra magyarázására. Külön-

ben az egész törvény büntető színezetet visel, mert minden rendetlenül a bambus-pálcza az előlör. Határozatlanására példa lehet többek közt a következő hely: „Ha valaki magát illetlenül viseli, ha eljárása nem ütözik is külön törvényekbe, 40 bambussal bűnhődjék; de 80 botot kell reá verni, ha illetlen viselete súlyosabb minőségű.”

Egyébiránt törvényekben oly helyek is vannak, melyek józanságról és emberi érzetről tanuskodnak. Így büntetőtörvényükben elfogadják az enyhítő körülményeket, tartják, hogy a törvény visszaható erővel nem bír, a főlebbezés szabad, s általában a megkegyelmezés minden este fűnn van tartva. Látszik, hogy a törvényhozás, a népet a hivatalnokok nyomásától már a nyilvánosság által is védeni akarta. de hogy ezélt nem ért, a nép tudatlansága az oka. Egyébiránt minden bírő felelős azon ítéletért, melyet kimond, s ha tévedésének vagy részrehajlásának nyomára jönnek, szigorú ítéletnek van alávetve.

Egy alsóbb rendű hivatalnok, a körülményekhez képest halállal is lakolhat csupán azért, ha egy levelet nem egészen szabályszerűleg pecsételt le. Ha a hivatalos pecsétet nem helyesen, vagy fölfordítva ütök föl, minden hivatalnok, a kinek kezén keresztül megy, 80 bambus ütést kap.

Ilyen rend van a „mennyei birodalomban.”

Fővárosi képek.

I. A fenyves madaras tót Pesten.

Bizony, bizony atyafi, nem igen kell most a fenyves madár, mikor marhahusra is alig telik; pedig olcsóbban adod most, mint tavaly, s akkor nem volt madarad oly teljes, mint az idén. Eléje is tartogatod mindenkinek; egy némelyikkel, ha már sehogy sem fog rajta a tót sző, megpróbálkozol némétül s ha ez is haszntalan volt, neki fanyarodol a magyar nyelvnek, hogy lsten panaszképet ne vegye téled.

Miután könnyebben akad meg hurkon a fenyvesmadár, mint kinalásodban az arraméno: szóba eszeddel azzal a haragos képi komisszonynyal, ki sehogy sincs megelégedve a világ járásával. Hogy a jó isten csak mindig veri ezt az országot! Tavaly inség, az idén meg bő termés! — Ugyan micsonda csapást mér ránk ez új esztendőre? Tavaly, hogy nem volt burgonya, kis zsákját három piros forintjával adta el s most, mikor olyan olcsó, s annyi van, alig bir tudadni rajta. Ó nem is érti az ilyen bomlott idót. Egészen másképp volt ez azelőtt stb. — A „kranavetes” atyafi aztán előáll erre a maga panaszával s még talán azt is elmondogatja, ez mind onnan, mert nincsen országgyűlés s az ezüstből puskaoptot csinálunk, meg hogy a Hodzsa haragban van a magyarokkal.

A két kartárs értelmes beszélgetésébe csakhamar több hang is vegyül. A koppasztott, fehérmellű libák s kappanyok birtokosnéja, meggyőző

harsánysággal tesz tul valamennyin, a másod-és harmadnapos zsemlyék eladója, a füstölt nyelveknek élénk nyelvű vesztegetője, a violaszin tejnek mérész méregetője, a fényes hajú, sárga belü soroksári kenyérnek sütője, stb. stb. szűrik egymásba a magyar, tót és német szót, míg — mi a piac-bíró tekintélyének nem sikerült, nehány

Fővárosi képek: I. Fenyves madaras tót. — (Luders rajza.)

élmelms vargainas több rendbeli tejes fazekak fölborítása s egy-egy harmadnapos cipónak eltüntetése által, tereli vissza a patvarkodó tulajdonosokat tíz és öt krajczáros helyeikre.

A Kárpáti hegyek szívós természetű fia, a fenyvesmadarral szinig rakott kast, melyet a

Pusztai kovácsműhely. — (Luders rajza.)

városháztéri hevenyészett országgyűlés tartama alatt letett volt, mélabus arccsal ismét nyaka küzd kanyarítja, s patkós, vasszegű, nagy csizmáját végig kopogtatva az utcákon, megáll minden kapuban s boltajtóban, s bánatos hangon kiáltja: „Kranavet, kranavet!” S miután ünnepnapokon még a legszegényebb sorsu is „bővebb s jobb

ebédre” tesz szert, tán csak apránként mégis elkelnék az olcsó, izes húsu szárnyasok.

Természetes dolog, hogy ezen házaló atyafi csak téli vendége a pesti utcáknak, a midőn mandarinak az idő pusztítása nem árthat. Hogy mi lesz belőle majd nyári időben, odáig még nem terjedt vizsgálódásunk.

Pusztai kovácsműhely.

Szept tavaszi délutánt képzeljünk.

A nap vidáman nézdeli sokszorozott képét a szeszélyesen kanyargó Tiszában, melynek két partján gulyamenes duskál a java-legelőben.

A távolban barátságos tanyák fehérlenek s el is hallatszik néha egy-egy kocsi zörgése, mely füresen jött meg a szomszédfaluból, hova szénát vitt; most fordul be épen ama dűlön. A hátrahanszikban a hátulso kerek megakadt, nagyot faroltat a szekérrrel, de azért András gazda bátran közéje csap a két állatnak, melyek csendes kocogással csakugyan el is érnek a pusztai kovácsműhely elé, mely legkülönb a varjasi járásban, jóllehet pusztán van.

Az egyik kerék agyára pántot kellene szorítani, mert ugyancsak megvástott már. Aztán meg, hogy ne hazudjunk, egy kis szőbeszéd is jól esik ugye este felé és a kenesei műhelyben még a harmadik határból s negyedik tanyáról is akadnak ismerősök. No meg aztán maga Macsó Ambrus uram olyan józú férfi, hogy akár mondva csinál az ember magának kifogást, csak hogy a műhelyben lehessen.

Ambrus mester azért, hogy kovács, ért a bognársághoz, lakatosághoz, a doktorsághoz, s hogy igazat szóljunk, ama masinához is, mely a lát-határ szélén hosszú kocsisort nesztelenül von maga után s minden zökkenés nélkül siklik tova. — Mikor Magyarországon még csak a „rospon” járt, már ő akkor, hogy Mainzban volt a regementnél, ment is rajta, s dicsekedés nélkül legyen mondva, abban a minutában meglelte a nyitját, mikor rálépett. — Így megindulva, Ambrus mester jól is tartotta szóval híveit, kik minden felszólítás

nélkül merő szívességből, vagy tán halálból tettek folytonos szolgálatot a fujtató körül, s ennek ugyan napestig volt szüksége a szuszra, mert nagyvárosi műhelynek is tisztességére vált volna, a mennyi munkája akadt a pusztabeli-nek.

Most is borona, kerék várja a javítást, de előbb arra a „kis-asszonylábú” csikóra ütnek patkót. Csak a minapában fogták ki a ménesből, s a Bandi kocsis — ki, noha Andrásnak is beilleménkmár, most is csak Bandi — hónapokon át maga tanította a bogárszörű Sárkányt, s ez nyom vala-

mit a latban, mert Bandi huszár volt. Ugy fogták ki őt is a sok csikós-legény közül, mint ezt a nyughatatlankodó kedvenczét társai közül, s ha ő belőle jó vitéz s jó kocsis vált, majd csak ebből a „dögből” is válik valami, mint szokta enyvedge mondani. Még négyet nevel hozzája, mind a maga kezén, s aztán Aladár urfival úgy szíret körül e-l

Előfizetési fölhívás
 az egyesült országos magyar kertészeti társulat
 1865-ik évi rendes közlönyére,
 a hetenkint két iven abrákkal és képekkel megjelenő kertészgazdák és
 méhészek szaklapjára, mely az eddigi szerény

Falusi Gazda

czim alatt
jövöre is folytatja pályáját.

Ha a művelt Franciaországban a legjelesebb kertészgazdászati szakmunkés a czime „Maison restique” (magyarul „Farsztház”), miért ne legyen a kertészek, gazdák méhészek és a természet tudományokkal foglalkozók lapjának czime „Falusi Gazda”... midőn minden magyar birtokos — plus minus — „Falusi Gazda”, azért legyen a lapja is „Falusi Gazda”.

Oszék ezen éven át szüzen tartották meg e hazát, csak a halál vette meg tőlök adóját. Ma, midőn Falk Miksa szerint — „térty és „alany” lettünk — egyéneink... ma ha nem dolgozunk, kiklik a föld alólunk... és jut idegenek kezére.
 Miatán a haza, azé, kié a föld... honarulatát követ el, ki többet költ — s kétségessé teszi az ősi birtokot... az okból tehát honfui kötelesség azt nemcsak megtartani, hanem daczóra a mostohá időknek — gyarapítani... Mit ugy tehetünk, ha folytonosan tanulmányozzuk azon tényezőket, melyeknek tudása mellett egyéni vagyonunk gyarapodását s ezzel szeretett hazánk fölvirágzását eszközölhetjük.

A tudomány és ipar mezején óriás léptekkel halad a világ, ezeknek nyitja — a szaklapokban van letéve.

Egyes ember mindazon különféle nyelveken megjelenő tudományos műveket be nem szeresheti, mert százkába, sőt ezerrebe kerülnek, azon okból egyesültünk többen azon czélra: hogy rövid somában összevitessük mindazokat a szaklapokat, melyek pártolásra fölhívjuk ezennel a magyar gazda közönséget... Miatán csak mi is ugy teljesíthetjük terhes feladatunkat, ha a hazánkfiak mentől inkább magukévá tessik az ügyet, és gyűjtőnek mentől több részvevőket — illetőleg előfizetőket... így képezzük a kiadót és szerkesztőt nagyobb áldozatokra, melyeknek utóljára — csak is a t. gazdaközönség veszi hasznát.

Ha minden eddigi t. előfizetőnk legalább harmad magával tisztel meg bennünket, az

értékes diszkeppel

(mely majdnem az előfizetési díjjal fölér) ismét szebb alakban fogunk beköszönteni...
 Kelt Pesten, december 1-én napján 1864.

Heckenast Gusztáv, laptulajdonos. **Glrókuti Ferencz,** szerkesztő.

Előfizetési föltételek:

Egész évre (január—december) 6 ft. — kr.
 Félévre (január—junius) 3 „ — „
 Évnegyedrre (január—márczius) 1 „ 50 „

T. gyűjtőinknek tíz példányra egy tisztelet-példánnyal kedveskedünk. — Az előfizetési pénzeket kérjük egyenesen így czimezni: a Falusi Gazda kiadó-hivatalának, Pest (egyetem-utca 4-ik szám alatt).

Ezerszeresen megpróbált a cselezseriség tekintetéből a legjobbnak elismert

KÉMÉNY-FEDÉLZETEK,

kerek s négyszögletűek, melyek alkalmazásával a füst nyomtalanul eltűnik.
 Egy darab ára 10 forint.

Hordozható s vízzel légmentesen zárolt szoba-ürszékek,
 darabja 5 ftől 13 ftig.

Készületek, melyek minden árnyékszékre alkalmazhatók, s a légvonalat és büzt tökéletesen eltávolítják, darabja 10 ft.
 A pakolásához megkívántató ládákért darabonkint 1 ft. számítatik.

MIKSITS KÁROLY, bádgos-mester. 893 (6—6)

RAKTÁRA: rózsá-téren 2-ik szám alatt Pesten.

Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatalában Pesten (egyetem-utca 4-ik szám alatt) megjelentek, s minden könyvárusnál, valamint **Lampel Róbert** pesti, **Nagel és Wischan** budai könyvárusoknál kaphatók:

ROBINSON CRUSOE

élete és kalandjai.

Angol után átdolgozva.
 Felnöttek és a nép számára.
 Második kiadás. 144 képpel.
 16-rét. (3 rész. 378 lap.) Egy kötetbe füve 50 krajczár. Diszkötésben 1 forint.

100 kis történet

jó kis gyermekek számára.
HOFFMANN FERENCZ után közli **MESÉLŐ BÁCSI.**
 Nyolcz képpel.
 16-rét. (194 l.) Kötve 1 ft. Színezett képekkel vászonarku kötésben 1 ft. 40 kr.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten, 1865 (egyetem-utca 4-ik szám alatt).

GRIMAULT és TÁRSA

gyógyszereszek

vastartalmu szörpje vörös chinahéjból

Párisban, 7, rue de la Feuillade.

Ezen legújabb s kellemesül folyadék-gyógyyszer, mely eddig szétbontás nélkül nem vala összevegythető, két alkatrészt tartalmaz, u. m. a vasat, mint a vér elemét s a chinahéjt, mint az edzőszerek legkiválóbbját. Ezen gyógyszer legnagyobb eredményt ott használják, hol az erők ismét helyreállításáról, s a vér normális állapot-ban hozásáról van szó. Kellemős fiatal leányok halvány arczsine, gyomorfájdalmak, étvágyhiány, megrongált emésztés, vér-vizibetegség, vér-arvaság, s nők rendetlensége, leukorrhoe stb., mindazon bajok, melyek ezen, Franciaországban egészséget fenntartónak elismert orvosszer által gyorsan meggyógyítottak, vagy enyhítettek. — Raktárak: Németország nevezetesebb városai minden gyógyszerésztársában. **Magyarországra nézve a főraktár létezik Pesten: TÖRÖK JOZSEF** gyógyszerésznél a király-utczában 7-ik sz. a. 656 (23—24)

Uj képes humorisztikus lap. Egész évre csak 4 ft.

Előfizetési fölhívás

FÜLES BAGOLY

humorisztikus és satirikus képes heti-lapra.

Van szerencsénk ezennel tisztelettel közhírré tenni, hogy alóírt szerkesztő oly társulatot alakított, a mely feladatává tette azt, hogy a „Füles Bagoly” t. cz. előfizetőit és olvasóit, akár hogy teszi is szeret, okvetlenül megnevetteli.

Nem szándéka ugyan bohócokként bukkenekéni hányni, de azon lesz, hogy minden, a közéletben előforduló dolognak megtalálja a mulatságos oldalát, s abba kapaszkodva igyekezzék maga részére hódítani azokat, a kik szívesebben mosolyognak meg egy-egy talpra esett ötletet, mintsem arasztos képekkel rőtös veszerzikkeket olvasnának azon nagy fontosságú kérdésekről, vajjon a monopotamiai miniszterelnök elől viseli-e a frakk szárnyát vagy hátul; s a nagy nehezen kisütött mikéntből okoskodják ki a derek férfiú politikai észleletét.

A lap tartalmát itt azon egyszerű okból nem mondjuk el, mivel akkor, ha már mindaz, a mit a „Füles Bagoly”-ban adni szándékozunk, itt meg volna írva, tökéletesen feleslegessé válnék a prenumerálás.

Ohajtuk, hogy e tartalomra minél szamosabban kíváncsiak legyenek, s e kíváncsiság kielégítése végett tömegesen siessenek a „Füles Bagoly”-ra előfizetni a következő igen egyszerű uton és módon:

Méltóztassék egy, vagy két, vagy négy forintot egy bizalmas levélbe bepakolni, s azt a „Füles Bagoly” kiadó-hivatalának (egyetem utca, 4. szám) czimerve bérmentesen a postára adni, s mi jót állunk érte, hogy e megemlékezés iránti háliból a „Füles Bagoly” az 1865-dik év január 5-től kezdve kérelhetetlen pontossággal beállít minden csütörtöki napon, egy egész iven képekkel és keptelenségekkel.

A szerkesztőség mindent elkövet, hogy a lap lehetőleg változatos tartalmu legyen. E végből tisztelettel kér fel mindenkit, hogy mindennemű idevonatkozó közleményekkel át támogattat sziveskedjenek. Mostani világban mindaz, a mi csak egy pillanatnyi derűtséget is képes előidézni, valódi közkinés, melyet egymással közölni atyafiai kötelesség. A közlés tisztelet ezennel örömmel magára vállalja a „Füles Bagoly.”

Kijelentjük, hogy minden, bár honnét beküldött közleményt, legyen az bármely csekély, mihelyt lapunkban megjelent, rendszerünk szerint díjazni fogunk. Minden kéziratot e czim alatt kérünk beküldetni, „A Füles Bagoly” szerkesztőségének (kőfaragó-utca, 2. sz. 1. emelet). A kinek egyszer valami közleménye elfogadott, azután bérmentetlenül küldheti hozzánk leveleit.

Gyűjtőinknek minden tízre egy tisztelet-példánnyal kedveskedünk. Azonkívül: A ki bezárólag január 10-ig legtovább előfizetőt küld be, annak, ha nő, egy értékes arany karpereczcel — ha férfi, egy kitünő szép tájtépképével kedveskedünk.

Heckenast Gusztáv, Baltás Ferencz (Torkos István), a lap kiadója (egyetem-utca 4. sz.) felelős szerkesztő (kőfaragó-utca 2. sz. 1. em.)

Előfizetési föltételek:

(Buda-Pesten házhöz hordva, vagy vidékre postán küldve)
Egész évre (január—december) 4 ft. — Félévre (jan.—junius) 2 ft. — Negyedévre 1 ft.

Tíz előfizetett példányra gyűjtőinknek egy tisztelet-példánnyal szolgálunk. — A pénzes levelek bérmentes küldése kériatik.

A Füles Bagoly kiadó-hivatala

(Pest, egyetem-utca 4-ik szám alatt).

GRIMAULT és TÁRSA

gyógyszereszek

növény-matico-injectiója s matico-tokocskaí

Párisban, 7, rue de la Feuillade.

Ezen legújabb gyógyító szer, mely a gonorrhoeák gyors és sikeres gyógyítására, anélkül, hogy stricturákat, vagy a belső részekben gyuladásokat okozna, a matico-perui faleveleiből van készítve. Dr. Ricord a párisi orvosok legnagyobb része, midta ezen gyógyító-szer feltalálottát, minden egyéb ilyenmü szeretk mellőznek. A belvétel a betegség kezdetével alkalmazatik, a tokocskaí minden rögzött s elévült esetekben, melyek a copahú s kubébamag s más egyéb érozcs alapokra készített belvételre kére távozni nem akartak, vétetnek használatba. — Raktárak: Németország nevezetesebb városai minden gyógyszerésztársában.

Magyarországra nézve a főraktár létezik Pesten: TÖRÖK JOZSEF gyógyszerésznél a király-utczában 7-ik sz. a. 656 (23—24)

Uj képes humorisztikus lap. Egész évre csak 4 ft.

Van szerencsénk ezennel tisztelettel közhírré tenni, hogy alóírt szerkesztő oly társulatot alakított, a mely feladatává tette azt, hogy a „Füles Bagoly” t. cz. előfizetőit és olvasóit, akár hogy teszi is szeret, okvetlenül megnevetteli.

Nem szándéka ugyan bohócokként bukkenekéni hányni, de azon lesz, hogy minden, a közéletben előforduló dolognak megtalálja a mulatságos oldalát, s abba kapaszkodva igyekezzék maga részére hódítani azokat, a kik szívesebben mosolyognak meg egy-egy talpra esett ötletet, mintsem arasztos képekkel rőtös veszerzikkeket olvasnának azon nagy fontosságú kérdésekről, vajjon a monopotamiai miniszterelnök elől viseli-e a frakk szárnyát vagy hátul; s a nagy nehezen kisütött mikéntből okoskodják ki a derek férfiú politikai észleletét.

A lap tartalmát itt azon egyszerű okból nem mondjuk el, mivel akkor, ha már mindaz, a mit a „Füles Bagoly”-ban adni szándékozunk, itt meg volna írva, tökéletesen feleslegessé válnék a prenumerálás.

Ohajtuk, hogy e tartalomra minél szamosabban kíváncsiak legyenek, s e kíváncsiság kielégítése végett tömegesen siessenek a „Füles Bagoly”-ra előfizetni a következő igen egyszerű uton és módon:

Méltóztassék egy, vagy két, vagy négy forintot egy bizalmas levélbe bepakolni, s azt a „Füles Bagoly” kiadó-hivatalának (egyetem utca, 4. szám) czimerve bérmentesen a postára adni, s mi jót állunk érte, hogy e megemlékezés iránti háliból a „Füles Bagoly” az 1865-dik év január 5-től kezdve kérelhetetlen pontossággal beállít minden csütörtöki napon, egy egész iven képekkel és keptelenségekkel.

A szerkesztőség mindent elkövet, hogy a lap lehetőleg változatos tartalmu legyen. E végből tisztelettel kér fel mindenkit, hogy mindennemű idevonatkozó közleményekkel át támogattat sziveskedjenek. Mostani világban mindaz, a mi csak egy pillanatnyi derűtséget is képes előidézni, valódi közkinés, melyet egymással közölni atyafiai kötelesség. A közlés tisztelet ezennel örömmel magára vállalja a „Füles Bagoly.”

Pest, január 22-én 1865.

Előfizetési föltételek 1865-dik évre: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Fél évre 5 ft. — Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Félévre 3 ft. — Csupán Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokk illetőleg, 1865. november 1-től kezdve: Egy, négyezer hasáboztó petít sor ára, vagy annak helye egyszeri igtatásnál 10 krba; háromszor- vagy többszöri igtatásnál csak 7 krba számítatik. — Külföldre nézve kiadó-hivatalunk számára hirdetésményeket elfogad, Hamburg és Altonában: Hasencstein és Vogler. — M. Frankfurtban: Otto Mollien és Jaeger könyvkereskedése; Bécsben: Oppelk Alajos. — és Pesten: a Kertész-gazdasági ügynökség is. Józsefár, 14. sz. a. Bélyeg-dj, külön minden igtatás után 30 ujkr.

Egmont és Hoorn grófok emlékszoobra Brüsszelben.

Napjainkban, midőn végre nálunk is ismételt izben fordulnak elő szoboremelési szándékok és tervezetek, s midőn általában a képzőművészetek iránt növekvőben van a közfigyelem: nem látszik feleslegesnek, ismerni azon mozgalmakat, terveket és kész műveket, melyeket e téren más országok hasonló törekvései felmutatnak. Bizonyára érdekes lesz tudnunk, minő alakban örökítik más nemzetek az ő jelesiek emlékét.

Nem régiben, a mult évi december 16-án, a kicsiny, de művelt belga királyság fővárosában, Brüsszelben díszesen ülték meg a köztiszteletben álló Lipót király születése napját. E napon leplezte le a belga nép Brüsszel piacznán két legnepszerübb szabadsághősének ketős emlékszoobrát. E két hős: Egmont és Hoorn grófok, kik egykor II. Fülöp spanyol király vallásbeli türelmetlenségének áldozatai gyanánt vértettek el.

Elmondjuk röviden a két férfi élettörténetének főpontjait. Lamoral, Egmont gróf, kit a németek nagy költője, Goethe is dicsőített egy drámájában, 1522-ben elkelő hollandi családból született. A hadseregbe lépéven, V. Károlyt 1544-ben Afrikába követte, hol vitte tüntette ki magát. Mint lovassági parancsnok, II. Fülöp király alattis több csatában kitünő részt vett.

Nem csekélyebb vitézséget s elszántságot tanusított ama csatákban Montmorency-Nivelle Hoorn gróf, ki szintén 1522-ban született, a leggazdagabb független fourok egyike volt Német-alföldön, azon kívül az államtanács elnöke, a spanyol király flamandi testőreinek kapitánya s a flandriai hajóhad tengeragya.

A németalföldi nép Granvella bibornok törekvései által, ki itt is a spanyol inquisi-

tio és felesleges püspökségek felállítását szorgalmazta; rendkívül fel volt izgatra, s Egmont gróf, az Orániai herczeg és Hoorn gróf irásban jelenték ki a királynak, hogy ha a bibornokot mielőbb vissza nem hivatja, ez még lázadásba hozza az országot. Fülöp a fölszólalásban fölségsértést látott, azonban eltökölő haragját s haza rendelte a bibornokot, helyébe azonban a hirhedett Alba her-

czeget külte helytartóul, spanyol és olasz katonákkal, Németalföldre. Ennek első dolga az volt, hogy Egmont és Hoorn grófokat elfogatta, s 1568-ban Brüsszelben kivégeztette.

E két vérdólozat emlékszoobra, melynek rajzát itt adjuk, Fraikin francia szobrász által van bronzba öntve s ugyanazon téren áll, hol a két nemes fő a bakó bárdja alatt hullott le. E hely megválasztása sok időbe került, s csak több hosszas tárgyalás és számos művész véleményének kitudása után szemelte ki végre a brüsszeli közösgtanács a nevezett helyet. Ez pedig a városház előtti tér. Átellenében áll az építészeti jelességéről ismeretes királyi lak. Ez utóbbi előtt áll a kettős szobor egy izlésteljes kut felett. A művész azon pillanatot örökít meg, midőn Egmont és Hoorn grófok a vesztőhelyre indulnak.

E korszak történelmi hagyományai szerint tudva van, hogy Egmont gróf, midőn a vérpadra indult, egy zsebkezdőt tartott kezében s régi bajtársait, a kikkel találkozott, köszöntötte. Fejét tollas kalap fedé; alsó öltönyéről, még mielőtt börtönét elhagyá, maga vágta le a gallért; felöltönye karmazsin piros szövetből volt s erre vetette köpenyét.

Ugyanazon források szerint, Hoorn gróf egy milánói redős kalapot erősen összeszorítva hordott kezében. Arczának kifejezése, a méltóságos alak egész tartása hiven tükrözik a nemes férfiú visszafojtott dühét, melyet azon gondolatnál érzett, hogy hazája iránt tett érdemeiért ez a jutalma! — Egmont magatartása az emléken talán nyugottabb, lemondóbb, de kevésbbé büszke is, mint a Hoorné.

Szorosan véve a dolgot, némileg hibázatni lehetne a két alak egymás mellé állítását, miután történelmileg bizonyos,

Egmont és Hoorn grófok emlékszoobra Brüsszelben. Fraikin A. mintozata szerint.